

УДК 378.147.4:78

СЮЙ ЦЗЯЮЙ –

аспірант кафедри теорії та методики музичного виховання,
хорового співу та диригування
Національного педагогічного
університету імені М. П. Драгоманова
e-mail: bondarenko_ang@ukr.net

СУТНІСТЬ ЕТНОКУЛЬТУРНОЇ ПІДГОТОВКИ СТУДЕНТІВ ФАКУЛЬТЕТІВ МИСТЕЦТВ ДО ПРОДУКТИВНОЇ РОБОТИ З ШКОЛЯРАМИ

Постановка та обґрунтування актуальності проблеми. Забезпечення ефективної етнокультурної підготовки майбутніх учителів музики, процес їхнього фахового навчання має бути спеціально організованим з урахуванням національних традицій, характерних особливостей ментальності студентів, що стимулюватиме інтерес до активізації пізнавального інтересу студентства до вітчизняної історії, духовних цінностей свого народу, а також до культури та історії інших народів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема етнокультурної підготовки студентів вищих педагогічних закладів загалом і факультетів мистецтв, зокрема, була розглянута багатьма дослідниками, а саме: Л. Карпушиною, О. Комаровською, Л. Куненко, А. Лесневською, Л. Маєвською, К. Строковим, З. Урусовою, О. Хоружою, М. Якунчевим та ін., які визначили етнокультурну підготовку студентів як таку, що спрямована на збереження етнокультурної ідентичності шляхом заохочення до рідної мови та культури з одночасним засвоєнням цінностей світової культури. Л. Маєвська окреслює етнокультурну підготовку як «...цілеспрямовану підготовку студентів до педагогічної підтримки і формування суб'єктивної позиції носія етнокультури, розвитку потреби у взаємодії з ним у педагогічному просторі етносу» [1, с. 337]. М. Якунчев, характеризуючи етнокультурну підготовку студентів педагогічних ВНЗ, зазначає про її призначення щодо виховання «...поваги до історії, традицій, культури різних етносів, формувати критично мислячу полікультурну особистість» [10, с. 75].

Мета статті – розкрити сутність етнокультурної підготовки майбутніх учителів музики в умовах факультетів мистецтв педагогічних університетів до продуктивної роботи з школярами.

Виклад основного матеріалу дослідження. Ми погоджуємось із О. Хоружою, яка, досліджуючи етнокультурні й етнопедагогічні аспекти фахової підготовки вчителів музики, окреслила ряд функцій етнокультурної освіти, що включає: транслюючу (забезпечення цілісності та

відтворення етнонаціональних суспільств), диференціюючу (виявлення та врахування національно-культурних інтересів етнічних груп, що проживають на певній території), розвиваючу (формування і розвиток національної самосвідомості), інтегруючу (забезпечення взаємодії та взаємозбагачення національних культур), виховну (формування системи ціннісних орієнтацій та відносин) [9].

Етнокультурна підготовка, що здійснюється у процесі фахового навчання, не тільки забезпечує пізнання духовних і матеріальних цінностей народу, на які спирається національне музичне мистецтво, але й сприяє розвитку високоосвіченої особистості майбутнього вчителя музики. Саме успішне провадження етнокультурної підготовки продукує справжню освіченість особистості із усвідомленням приналежності до свого народу, втіленням у фахову творчу діяльність культурних традицій, художньо-естетичних ідеалів і духовності, стоячи на заваді поширеного на сьогоднішній день процесу звичайного інформування студентів під час аудиторних занять та самостійної роботи. Тому значення етнокультурної підготовки полягає у залученні до формування особистості майбутнього фахівця-музиканта етнокультурного базиса, на ґрунті якого виокремлюється яскрава індивідуальність кожної з етнічних культур, що особливо своєрідно проявляється у гармонійному полілозі з іншими етнічними культурами.

З огляду на вищезазначене, метою етнокультурної підготовки доцільно визначити формування в майбутнього вчителя музики етнокультурної компетентності на основі засвоєння системи національних цінностей, методів і засобів етномузичної педагогіки для трансляції й застосування у творчій фаховій діяльності, а також самоусвідомлення щодо приналежності до рідної культури і засвоєння інших етнічних культур шляхом діалогічного спілкування. Згідно мети, до завдань етнокультурної підготовки майбутніх учителів музики у процесі фахового навчання ми відносимо: на базі педагогічного стимулювання мотиваційної цілеспрямованості студентів вищих музично-педагогічних навчальних закладів повноцінне засвоєння й розуміння ними компонентів

духовності, національних виховних ідеалів та надбань матеріальної культури народу; формування знань і умінь студентів щодо засвоєння, оперування й застосування у практичній діяльності методів і засобів етномузичної педагогіки; сприяння фаховому становленню майбутніх учителів музики як свідомих представників національної культури й освіти, спроможних до яскравого представництва й трансляції своєї культури у різноманітному середовищі світових етнічних культур; формування вмінь студентів щодо успішного провадження фахової діяльності в умовах поліетнічного й полікультурного освітнього середовища.

Окреслення мети й завдань етнокультурної підготовки майбутніх учителів музики вимагає узагальнення комплексу відповідних принципів, до яких доцільно віднести наступні: принцип культуровідповідності (Ф. В. А. Дістервег, О. Духнович, Г. Сковорода, Ю. Федькович, Т. Шевченко та ін.); принцип народності (Я. Коменський, В. Сухомлинський, К. Ушинський та ін.); принцип культуротворчості (Є. Бондаревська, Я. Кузьмів, А. Лесневська та ін.); принцип полілога різних етнічних культур; принцип взаємозв'язку освітнього середовища із етнокультурним середовищем.

Оскільки методи й засоби народної педагогіки є стрижнем етнопедагогічної культури, що складають основу також і етнічної культури й залучаються під час формування етнокультурної підготовки майбутнього вчителя музики, то нами розглянуто комплекс означених засобів відповідно до послідовності, здійсненої В. Коротєєвою [4]. 1. Мова етносу, що має використовуватись як мова навчального середовища. Саме мова етносу забезпечує, у першу чергу, формування мислення особистості у цілому й національного мислення зокрема, а також складає основу інтелектуального розвитку особистості майбутнього вчителя музики. 2. Історія етносу, засвоєння якої дозволяє усвідомити логіку його розвитку, а також сформувати у свідомості студентів вищих музично-педагогічних навчальних закладів розуміння національних виховних ідеалів. 3. Краєзнавство, що дозволяє досягнути різноманітність і багатство духовної культури етносу відповідно до закономірностей його розселення й етнографічного районування. 4. Міфологія етносу як чинник формування компонентів духовності народу, соціо-психічних складників національного характеру та світогляду. 5. Фольклор етносу загалом і музичний фольклор зокрема, що дозволяє майбутньому вчителю музики досягнути глибини й багатогранність народної душі, а

також емоційні складові національного темпераменту. 6. Національне мистецтво, що являє собою результат засвоєння найкращими, найталановитішими представниками морально-етичних, естетично-художніх, виховних та інших норм та поглядів етносу. 7. Народний календар, що уособлює комплекс народних знань, який включає уявлення етносу щодо норм і законів функціонування суспільства, природи тощо (народна філософія), а також ряду народних знань (астрономії, господарства (хліборобства, рільництва, бджільництва, тваринництва тощо), математики, біології та інш. 8. Національна символіка, що забезпечує етнічну ідентифікацію майбутніх учителів музики на основі конструювання історичної пам'яті етносу та національної самосвідомості. 9. Родинно-побутові традиції, що передбачають збереження, пролонгацію, трансляцію заповітів етносу, знання родоводу та ін.

Комплекс методів народного виховання, перевірений досвідом народу протягом тисячоліть – одне з головних надбань етнічної культури і стрижень етнічної педагогіки. Ю. Руденко створив класифікацію груп методів за принципом направленості вектору виховного впливу на певну сферу психології особистості, зокрема, на поведінкову сферу, на сферу свідомості тощо. До таких груп методів належать: «практичні чи практично-дійові (режим праці, відпочинку, гра, вправлення, товаришування, дружба, мовленнєвий етикет); навіювальні або сугестійні (казка, легенда, міф, молитва, заповідь, символ, авторитет, приклад); переконувальні (бесіда, розповідь, прислів'я, приказка, притча, оповідання); попереджувальні або профілактичні (застереження, догляд, контроль, клятва); спонукальні (почуття честі й гідності, змагання, подарунок, вимога, нагадування, обов'язок, гасло, порада, настанова, наказ); методи оцінювання, схвалення і покарання (похвала, подяка, докір, осуд, догана)» [7, с. 64].

Слід зауважити, що, незважаючи на те, що фахове навчання майбутнього вчителя музики у вищих музично-педагогічних навчальних закладах певною мірою володіє інструментами щодо застосування вищенаведених засобів у процесі вивчення запланованих нормативних і варіативних навчальних дисциплін («Народознавство і музичний фольклор України», «Хорове диригування», «Вітчизняна та всесвітня історія музики», «Хоровий клас» тощо), провідними засобами формування етнокультурної підготовки студентів є музичний фольклор та національне музичне мистецтво. Вивчення зразків музичного фольклору як українського, який є провідним під час фахового навчання у

вищих музично-педагогічних навчальних закладах України, так і музичного фольклору інших народів, зокрема китайського, польського, італійського тощо, забезпечує розв'язання одночасно декількох завдань етнокультурної підготовки, зокрема й фахового навчання загалом, а саме: завдяки синкретичності музичного фольклору різних родів і жанрів, здатності впливати на психіку особистості на рівні підсвідомості, зручності для сприймання, інтонування та запам'ятовування, забезпечення позитивного емоційного супроводження щодо засвоєння духовних цінностей, національних виховних і моральних ідеалів, художньо-естетичного досвіду народу, закодованих у фольклорних зразках, що сприяє стимулюванню мотиваційної цілеспрямованості студентів вищих музично-педагогічних навчальних закладів щодо оволодіння надбаннями духовної та матеріальної етнокультури; формування знань і умінь студентів щодо засвоєння дидактичного змісту музичної народної творчості, особливо яскраво представленого у дитячому фольклорі, який охоплює вікові етапи розвитку дитини, у той час, як календарно-обрядовий, родинно-обрядовий, епічний, соціально-побутовий фольклор провадить трансмісію морально-етичних цінностей та виховних ідеалів щодо сімейного та громадянсько-суспільного виховання; засвоєння на практиці музично-естетичного виховного досвіду народу, відображеного у музичному фольклорі, для формування якостей особистості відповідно психології етносу; сприяння розвитку фахово-творчих можливостей майбутніх учителів під час опрацювання зразків музичного фольклору різних жанрів у процесі набуття вокально-хорових, музично-теоретичних, імпровізаційних, інтерпретаційних та інших умінь і навичок; формування патріотизму, гордості за свій народ, відображених зокрема у епічних жанрах музичного фольклору; набуття необхідних обсягів навчально-педагогічного репертуару в царині музичного фольклору різних народів для успішного провадження фахової діяльності в умовах поліетнічного й полікультурного освітнього середовища.

Отже, сутність етнокультурної підготовки майбутніх учителів музики полягає у засвоєнні розгалуженого комплексу традицій музичного навчання власного етносу і обізнаності щодо відповідних ключових традицій інших народів для самоусвідомлення студента щодо її приналежності до свого народу, розвиненою особистісною етнокulturою, здатності до трансмісії і яскравого представлення національної музичної культури у багатокультурному середовищі.

Висновки та перспективи подальших

розвідок напрямку. Доцільно зазначити, що педагогічний потенціал етнокультурної підготовки майбутніх учителів музики будуватиметься на розширенні змісту окремих етнокультурних, етнопедагогічних елементів фахового навчання, уведення у його зміст нових навчальних курсів етнокультурного змісту, а також підсилення значення запланованих на сьогоднішній день нормативних і варіативних навчальних дисциплін. Причому варіативні навчальні дисципліни доцільно пов'язувати із етнокультурним життям конкретного регіону країни, а нормативні – із етнокультурним життям країни й народу в цілому.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ

1. Анастаси А. Урбина С. Психологическое тестирование. – СПб.: Питер, 2001. – 688 с.
2. Гуральник Н. Особливості розвитку мистецької школи у контексті загальнонаукового пізнання / Н. Гуральник // Педагогічна майстерність як система професійних і мистецьких компетентностей: зб. матеріалів VII педагогічно-мистецьких читань пам'яті професора О. П. Рудницької / [за ред. О. М. Отич]. – Чернівці: Зелена Буковина, 2010. – С. 72–74.
3. Козир А. В. Професійна майстерність учителів музики: теорія і практика формування в системі багаторівневої освіти: монографія / А. В. Козир. – К.: Видавництво НПУ імені М. П. Драгоманова, 2008. – 380 с.
4. Коротеєва В. О. Науково-педагогічні основи вивчення української народної педагогіки в вузі (в трьох частинах). Частина I. / В. О. Коротеєва. – Миколаїв, 1994. – 116 с.
5. Кузьміна Н. В. Професіоналізм личности преподавателя и мастера производственного обучения / Н. В. Кузьміна. – М.: Высшая школа, 1990. – 119 с.
6. Маєвська Л. М. Модель підготовки майбутнього учителя до етнокультурного виховання школярів / Л. М. Маєвська // Теорія та методика навчання фундаментальних дисциплін у вищій школі: зб. наук. праць. – Кривий Ріг: Вид-во НМетАУ, 2004. – С. 334–342.
7. Руденко Ю. Д. Основи сучасного українського виховання / Ю. Д. Руденко. – К: Вид-во імені Олени Теліги, 2003. – 328 с.
8. Фіцула М. Педагогіка: Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів освіти / Михаїл Фіцула. – К: Академія, 2001. – 528 с.
9. Хоружа О. В. Етнокультурна освіта в системі фахової підготовки майбутнього вчителя музики / О. В. Хоружа // Наука і молодь: зб. праць. – К.: Міжгалузевий інститут управління, 2008. – Випуск 3. – С. 14–16.
10. Якунчев М. А. Етнокультурная подготовка студентов высших педагогических учебных заведений / М. А. Якунчев, Л. П. Карпушина // Методология, теория и технология этнокультурной подготовки студентов ВУЗ: матер. республ. науч.-практ. конф. – Саранск: из-во МГПИ имени М. Е. Евсевьева, 2010. – С. 75.

REFERENCES

1. Anastazi, A., Urbina, S. (2001). *Psichologicheskoe testirovanie*. [Psychological testing]. SPb.: Piter.
2. Guralnyk, N. (2010). *Osoblyvosti rozvytku mystetskoj shkoly u konteksti zagalnonaukovogo piznanna*. [Features of art school in the context of general knowledge]. Chernivtsi: Zelena Bukovyna.
3. Kozyr, A. V. (2008). *Profesiyna majsternist uchyteliv muzyky: teoria i praktyka formuvannia v systemi bagatorivnevoi osvity: monografia*. [Professional skills of teachers of music: theory and practice of forming the system of multilevel education]. K.: Vydavnytstvo NPU imeni M. P. Dragomanova.
4. Koroteeva, V. O. (1994). *Naukovo-pedagogichni osnovy vyvchenna ukrainskoj narodnoj pedagogiki v vuzi (v tpech chastynach). Chastyna I. / V.* [The professionalism of the individual teacher and master apprenticeship]. Mykolaiv.
5. Kuzmina, N. V. (1990). *Professionalizm lichnosti prepodavatelya I mastera proizvodstvennoho obuchenia*. [The professional of the individual teacher and master of industrial training]. Moscow: Vysshaja shkola.
6. Maevska, L. M. (2004). *Model pidgotovki majbutnego uchytela do etnokulturnoho vyhovania shkoliariv*. [Model training of teachers to ethnocultural education students]. Kryvyj Rig: Vyd-vo NMetAU.
7. Rudenko, Yu. D. (2003). *Osnovy suchasnogo ukrainskoho vyhovania*. [Fundamentals of modern

Ukrainian education]. Kyiv: Vyd-vo imeni Oleny Telegy.

8. Fitsula, M. (2001). *Pedagogika: Navchalnyj posibnyk dla studentov vyshyh navchalnyh zakladiv osvity*. [Pedagogy]. Kyiv. Akademia.

9. Horuzha, O. V. (2008). *Etnokulturna osvita v systemi fahovoi pidgotovki majbutego vchytela muzyki*. [Ethno-cultural education in the system of professional training of future teachers of music]. Kyiv: Mizhgaluzevyy instytut upravlinnia.

10. Yakunchev, M. A. (2010). *Etnokulturnaja podgotovka uchebnyh zavedenij*. [Ethno-cultural training of students of higher educational establishments]. Saransk: iz-vo MGPI imeni M. E. Evseveva.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

СЮЙ ЦЗЯЮЙ – аспірант кафедри теорії та методики музичного виховання, хорового співу та диригування Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова.

Наукові інтереси: етнокультурна підготовка студентів.

INFORMATION ABOUT THE AUTHOR

XU TSZYAYUY – Post-graduate student of the art department of Drahomanov National Pedagogical University.

Circle of scientific interests: training students of ethnic and cultural arts.

UDK 378.091.21:786.2

TAN SIYAO –

post-graduate student of National Pedagogical University named after M. P. Dragomanov.
e-mail: huralnyk@gmail.com

THE NEW VISION OF INTEGRATION PROCESSES
IN THE PIANO CLASS

Formulation and justification of the relevance of the problem. The pedagogical content-richness of modern education in the piano class of higher musical education institution acquires the significance of a scientific and pedagogical phenomenon, thus allowing us to analyze and interpret the content of the integrative processes in essentially new aspect.

The realities of development of modern scientific and pedagogical thought are not perceived without awareness of the integrative essence of the concepts, new perusal and understanding of their function.

Initiating from the common for various spheres of human activities concept of integration, which reveals this definition as the finished result of amalgamation of separate parts and as the process of convergence and alignment of the achievements of different political and economic systems, the formation of deep and persistent relationships in science, as well as from the social essence of integration as the availability of regulated relationship between certain individuals

and their groups, we realize the meaningfulness of this definition, its generalized essence, which makes it possible to find integrative bonds in the content of artistic, also in music education.

Analysis of recent research and publications. Integration as a scientific concept (*integer* – whole, entire) has become a spread and validated notion in pedagogy. And from the Latin *integratio* – replenishment, renewal [1]. This is the process of convergence and interconnection of sciences that occurs simultaneously with the processes of their differentiation. Integration in pedagogy is one of the main principles of scientific and pedagogical thinking, and in the context of education (according to N. Yarmachenko) [2] integration is the process of revealing the similar essences (consistent patterns) with elements of educational content and establishing their system integrity on the base of regular links between them.

This definition of pedagogical science is relatively young, but it has already gained positions of a leading trend in the developing of